

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE NA SLOVENSKO PRIMORJE

Hočemo mir in bratstvo na tej zemlji, kar bo le v interesu in v dobrobit celokupnega slovanskega in italijanskega ljudstva.

Leto 1. števil. 145 - Cena 3.- lire

TRST, torek 31. oktobra, 1945

Uredništvo in uprava, Piazza Goldeni št. 1-I. Tel. št. 93806, 93807, 93808, Rokopisni se ne vračajo

Narodi Jugoslavije - poborniki demokracije

Izjave senatorja Pepperja na tiskovni konferenci

Beograd, 30. Tanjug. — Ameriški senator Claude Pepper, ki se mudi v Beogradu, je podal na tiskovni konferenci izjavo, v kateri pravi: Čimel sem prilike, da sem se sestel z maršalom Titom, ki je neobčajno čudovit človek. Mi v ZDA smo skupno z vsem svetom obdvojali borbo, ki jo je on vodil za osvoboditev jugoslovanskih narodov izpod nasilstva. Jugoslovanski narodi so pretrpeli v tej vojni večje žrtve kot katerikoli drugi narodi na svetu.

Vaše dežela je Združenim državam zelo blizu, kajti predsednik Wilson je po prvi svetovni vojni na mirovni konferenci delal pri ustvaritvi Jugoslavije. Ob tej priliki moram opozoriti, da je bil tudi gospod veleposlanik Paterson zelo važan član ameriške delegacije na mirovni konferenci v Versaillesu.

Razgovor s Titom

Danes jutraj sem imel konferenco z gospodom veleposlanikom v obsebnem veličanstvu. Nato nam smo skupno imeli daljši razgovor z maršalom Titom, ki mu je prisostvoval tudi jugoslovanski veleposlanik v Washingtonu, Ruzen tega je bilo prisotnih tudi več generalov. Razgovarjali smo se o splošno o odnosih med ZDA in Jugoslavijo v sedanosti in bodočnosti.

Danes popoldne sem bil na kosilu, ki nam ga je priredil predsednik začasne narodne skupščine v parlamentu. Kosilu so prisostvovali politični voditelji, med njimi tudi dr. Groj iz opozicije. Za časa svojega bivanja sem si ogledal mesto, alice in trgovine. Prisostvoval sem vračanju v zborovanje, na katerem se je zbrala velika množica ljudi, in poslušal govore.

Ob koncu svoje izjave je senator Pepper izrazil svoje občudovanje, da mora še jutri odgovoriti iz Beograda, ker se mora držati določene razporeda potovanja. Odgovarjač na vprašanja, ki so mu jih postavili novinarji, je senator Pepper dejal o svojem razgovoru z maršalom Titom: «Kot sem dejal, so bili razgovori zelo iskreni in odkriti, razgovarjali pa smo se o

Kako delajo „Jugoslovanske“ državljane

postopanje pri izdajanju novih osebnih izkaznic

Številni so primeri spopostavljanja slovenskega prebivalstva pri izdajanju novih osebnih izkaznic. Če le morejo, izdajo našim ljudjem izkaznico tipa «Jugoslav non - resident», to je izkaznico, ki jo daje jugoslovanski državljani, ki so tuji v Juljski Krajini, zasedeni po zavezniških silah. Vsi ko so pred prvim majem bivali v Bešani, Nabrežini ali v kakem drugem kraju cone A, pa so slovenski, dobijo v Trstu ali Gorici, kjer sedaj bivajo, izkaznico tipa «Jugoslav non - resident». Če se pripravijo z uradniki, ki po poročilih, ki jih dobivamo, ne skrivajo sovražnosti do Slovencev, in dokazujejo, da niso jugoslovanski državljani, jim dajo izkaznico «Italian non - resident», to je izkaznico, ki jo daje italijanski državljani, ki so tuji v Juljski Krajini. Danes ne bomo navajali vseh teh primerov, ki jih ni malo. Omenimo le to, da je tov. Julij Beltram, doma iz Vogerskega, bivajoč v Gorici, po vsej Juljski Krajini ter preko njenih meja znan antifašistični bорец, dobil osebnostno izkaznico tipa «Italian non - resident». Če tako postopajo z ljudmi, ki so pred prvim majem bivali v coni A, to se veliko bolj drži za vse tiste, ki so pred prvim majem prebivali v coni B. Torej — tuji! Seveda uradniki ne pozabijo ikadoletno pripomniti, da je pa vseeno kakšno legitimacijo dobili, legitimacijo je pa legitimacija.

Jasno je, da ni tako. Po spoznanju med maršalom Titom in maršalom Alexandrom z dne 9. junija 1945 je določeno, da bo tako Zavezniška vojska uprava kot Jugoslovanska vojska uprava uvedli enak sistem kontrole kretanja prebivalstva ter izdale tri vrste legitimacij, ki jih izdaja sedaj Zavezniška vojska uprava, ki je začela te določbe sprostaume izjaviti. Juljska Krajina se smatra pri tem kot celota ter dobijo legitimacijo prve vrste vsi, ki stalno prebivajo v Juljski Krajini. Dobijo jo seveda tudi, kjer v času izdajanja legitimacij stalno bivajo. Na podlagi te legitimacije bo dovoljeno svobodno kretanje preko demarkacijske črte na vsaj Juljski Krajini.

Legitimacije ostalih dveh vrst dobijo osebe, ki so tuji v Juljski Krajini, tako Jugoslovanski kot italijanski državljani ter se bo — seveda — z imeni in datumi legitimacij postopalo kot s tuji. Treba poudariti, da se uradna Zavezniške vojske uprave šteje. Ij v uvodu sklicuje na sporazum Tito Alexander, ter izrecno določa, da izvaja določbe tega sporazuma glede izdajanja osebnih izkaznic, torej so določila tega sporazuma edino merodajna za presojo upravičenosti ali neupravičenosti kake osebe do ene ali druge vrste kakih izkaznic. V ostalem se uradba šteje. Ij tudi ne oddajajo od Sporazuma, razen v tem, da določa, da določbe izkaznic prve vrste tisti, ki so bivali v Juljski Krajini (torej ne v coni A, niti ne v Trstu!) pred prvim majem. V vprašanje, ali je v skladu s Sporazumom ali ne, se tu ne bomo spuščali. Opozorjamo vse na izredno važnost novih osebnih izkaznic. Vsak, ki zahteva izkaznico prve vrste, pa ne uspe tako zadržati dokazati, da ima do nje pravico, sme po uradni vesti. Ij odkloniti izkaznico slabše vrste ter zahtevati potrdilo o vpisu, ki ima začasno funkcijo legitimacije ter na zunanji tudi tako izgleda. (Opremljeno je s sliko in s prstnim odtisom, je pa na belem mehkem papirju.) Dogaja se, da uradniki pri izdajanju novih osebnih izkaznic upisujejo Slovence kot Italijane. Vsak, ki se mu to dogodi, naj protestira ter takega dokumenta ne sprejme. Ker gre pri vsej stvari za življenjske interese slovenskega ljudstva v Juljski Krajini, sporočite vsak primer zastavljanja našemu uradniku z natančnim popisom kako se je zgodilo, pri tem navedite dejstva, na podlagi katerih imate dotični pravico do osebne izkaznice prve vrste, napišite kaj so mu uradniki rekli itd. Vse to so za nas dokumenti velike važnosti.

Poročilo podpisite, podpisajte po naj ga tudi priče, ki naj potrdijo dejstva, na podlagi katerih imate dotični pravico do legitimacije prve vrste. Najbolj važne primere zastavljanja bomo tudi objavili.

Kjer je ljudska oblast

Obnovljena tovarna cementa

Opatija, 30. — Velika tovarna cementa v Koromačnu na zahodni strani Istra je po dveh letih popolnega zastoja pričela z rednim obratovanjem. Delavci, ki so se vrgli na delo takoj po osvoboditvi, so v udarniškem tekmovanju v rekordnem času obnovili tovarno cementa, o kateri so strokovnjaki trdili, da jo pred letom 1946, ne bo mogoče uupodobiti za proizvodnjo. Toda vztrajnost, odpornost in živa zavest delavcev je s pomočjo narodnih oblasti premagala vse napore. Danes je obnovljena razdejana in zarjavljena parna turbina, usposobljeni so kotli in cevi, ponovno so sestavljeni motorji in obnovljene hladilne in sušilne naprave, kakor tudi naprave za mletje. Električna centrala s potrebnimi napeljavami je že spravljena v pogon.

Cim bodo izprane velike zaloge kamna, bodo kopali svojo surovino v že pripravljenem velikem kamnolomu. Do danes so zmleli 1.500 ton cementa, ki so ga s popravilnimi žerjavji že natovarili na ladje in že služijo pri gradnji mostov, Delavci, kakor njihova strokovna organizacija, so sklenili, da bodo proizvedli čim več cementa. Tako jim narekuje čas hitre obnove. Cement tovarne v Koromačnu, katere lastniki so se nekdaj trudili, da bi proizvajali čim več za fašistične bunkerje in utrube, bo v novih rokah na poti k biogostanju služil obnovi in izgradnji porušenihi in v mest, podrtih mostov in gospodarskih zgradb.

Setev v bitoljskem okraju

Beograd, 30. Tanjug. — Hudo je senosko deževje, ki je trajalo do nedavnega, je preprečilo, da bi se pravočasno pričelo z deli za jesensko setev, kakor je to določal načrt za bitoljsko okrajje. Zaradi hude suše so mnoga gospodarstva ostala brez semen. Ljudske oblasti so dosedaj razdelile za seme 40.000 kg pšenice, 45.000 kg koruze, 3.000 kg jembena. V kratkem bosta iz Vojvodine prispele 2 ugorjena pšenice, ki bo prav tako uporabljena za seme. Ljudske oblasti so razdelile med siromesne prebivalce okoli 70 plugov. Za bitoljsko okrajje je bilo odkazanih 5 traktorjev, ki bodo pomagali kmetovalcem pri njihovih delih. Letos bodo obdelali velike površine zemlje, ki so dosedaj ostajale neobdelane.

Evangeljski župnik za OF

Maribor, 30. — Na predložitvenem zborovanju v Križevcih, katere je prislo nad 500 ljudi, je govoril evangeljski župnik Lepša. Govoril je o težki štiriletni borbi junške osvobodilne vojske in pozval vse navzoče, naj se vpišejo v Osvobodilno fronto, ker je to vsenarodna masovna organizacija. Med govorom ga je ljudstvo večkrat prekinjalo, mu odobravalo in vzkljkalo maršalu Titu in republiko.

300 letnica ustanovitve Harkova

Harkov, 30. Tass. — Leta 1946. bo 300. obletnica ustanovitve Harkova. V zgodovinskem muzeju pripravljajo veliko razstavo, ki bo poudarila mednarodni kongres sene, bomo lahko predstavili združenje slovensko-italijanskih žena naše dežele, ki je na tehnični svetu. Pokazali jim bomo naše skupno delo, naš napredek. Hočemo mir in bratstvo na tej zemlji, kar bo le v interesu in v dobrobit celokupnega slovanskega in italijanskega ljudstva.

Počastitev spomina Pasteurja

Moskva, 26. Tass. — Tu se je vršilo zasedanje znanstvenikov v spomin 15. obletnice smrti velikega francoskega znanstvenika Louisa Pasteurja. Ki se ga je udeležilo več kot 1000 sovjetskih znanstvenikov, ki nadaljujejo delo Louisa Pasteurja.

Mariborski vodovod

Uprava in uslužbenici mariborskega vodovoda so s svojim delom mnogo doprinesli k obnovi porušene Maribora. Takoj po osvoboditvi so pričeli popravljati večkrat prekinjeno, mu odobravalo in vzkljkalo maršalu Titu in republiko.

Slavke tiskarjev v Palermu

Palermo, 30. Radio Rim. — V Palermu je izbruhnila stavka tiskarjev. Vmes je posegel visoki komisar, da bi se pomirila nasprotstva, ki so povzročila, da v mestu ne izhajajo časopisi.

Reakcija v Italiji

Zborovanje AFŽ za Goriško okrožje

V dvorani Ljudskega doma je bilo v nedeljo 28. t. m. tretje zborovanje okrožnega odbora AFŽ za Goriško, Tajnica tov. Križič Roda, zalija je ob otvoritvi pozdravila vse navzoče, zlasti pa zastopnik: Jana PNOO tov. Julija Beltrama, zastavnik JA Danilo Mihaj, članica glavnega odbora AFŽ, tov. Davorina Bevkova, članica okrožnega odbora AFŽ za vodno Primorsko, tov. Brelth Marto, zastopnica italijanskih žena v Trstu, tov. Marino, zastopnica žen antifašistik iz Vidma, stavnice Beltram Natajo in tov. Romanuti, predstavnik italijanske mladine Paolotti-ja, zastopnika okrožnega komiteta KPJK tov. Gasperinja.

Tajnica zborovanja se je v uvodnem nagovoru obrnila do vseh navzočih, posebno pa do delegatov okrajjev in prikazala potrebo, da kritično pregledajo dosedanje delo, da ustvarijo vse pogoje za uspešno gibanje in da se pripravijo na kongres AFŽ za Primorsko, ki bo v kratkem sklican.

Sedem udarnikov

Ker lastnik naprave za zbiranje mlivke na obali Drave pri Botovu ni kazal nikakega namena, da popravi napravo, ki je bila veled vojne poškodovana, se je sedem delavcev lotilo posla, da bi popravilo stroje, ki so velike važnosti v dobi lagradnje in obnove železniških prog, cest in drugih objektov. Delavci so delo uspešno končali. Takle so pričeli zbirati mlivko in doslej je dosežena zmogljivost iz 1939. leta, t. j. 180 kub. m mlivke v eni uri. Razen tega je 26 delavcev v istem času opravilo delo, za katerega je bilo prej potrebnih 40 delavcev.

Hočemo mir in bratstvo

V imenu italijanske protifašistične mladine je pozdravil tov. Paolotti, ki je poudaril bratstvo mladine med narodi. Sledila mu je govorica Brelth Marto, članica okrožnega odbora AFŽ, ki je opozorila na obnovo, ki se vrši v njih okrožju in po vsej Jugoslaviji. Za žena Videmske province je spregovorila tovarnica Romanuti, tovarnica Marina, zastopnica slovensko-italijanskih antifašističnih žena iz Trsta je poudarila velik pomen, ki ga imajo te skupne konference ravno za nas, ki nam je dano, da bomo vzgajali svoje otroke v duhu bratstva in ljubezni. Prinesla je pozdrave s kongresa v Firencah, in pripomnila, da tam ni zveza antifašističnih žena, se združena. Med daljšim govorom je posebno poudarila: «Zakaj nas hoče razdvajati reakcija? Zato, ker oni hočejo vojsko, a me žene smo tu, da izpričamo pred vsem svetom naše voljo za mir in ljubezen.

Naša delegacija je bila v Firencah prav toplo sprejeta in ko pojedno na mednarodni kongres sene, bomo lahko predstavili združenje slovensko-italijanskih žena naše dežele, ki je na tehnični svetu. Pokazali jim bomo naše skupno delo, naš napredek. Hočemo mir in bratstvo na tej zemlji, kar bo le v interesu in v dobrobit celokupnega slovanskega in italijanskega ljudstva.

Celica 41

Proces bi se bil moral prvotno vrniti na podlagi snotne obtožnice proti vsem šestdesetim obtožencem. Pozneje so nas razdelili v tri skupine, da si olajšajo delo in da zanesajo med nas večjo zmedo. V celici 41 smo bili zbrani zastopniki vseh treh skupin. Podobno je bilo tudi v drugih celicah, da bi se tako preprečil domenek med pripadniki iste skupine.

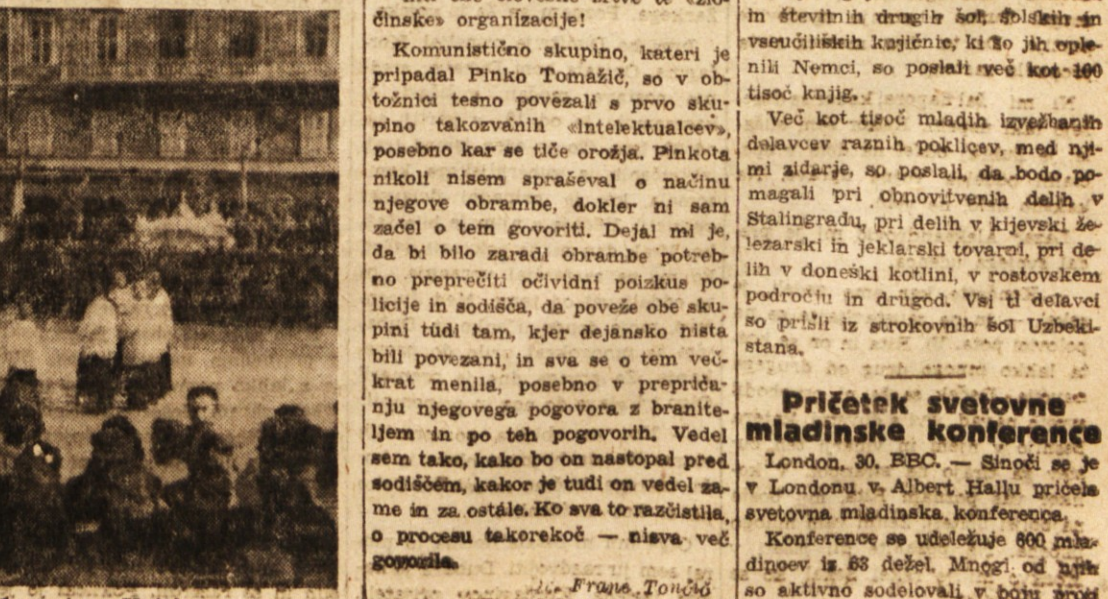
Simon Kos je apadal v tretjo skupino, ki so jo kraljili z imenom «teroristi». Ta skupina je bila predstavljena po večini od kmečkih, delavskih idealnih, narodno zavestnih fantov, ki so skozli leta v narbutnihi tihopolji preko meje, slovenske knjige! Ob izbruhu vojne so nekateri med njimi zamenjali knjige z orožjem in municijo, ne z namenom, da bi ustvarjali kakšno teroristično tolopo zločincev, pač pa z namenom, da pripravijo orožje za bližajočo vsepobedno narodno vstajo slovenskega primorskega ljudstva ob strani zavezniškov proti fašističnemu zatiranju. Tudi municija in orožje je bilo po večini iz zavezniškega vira. Slo je, kratkoročno, za prve organizatorje Narodne osvobodilne borbe, ki se je, kakor vidimo, najprej začela na Primorskem.

Italijanski policijski fašistični režim je, seveda, po svojih dveh zgoraj omenjenih predstavnikih, moral prikazati za najbolj idealni narodni pokret, ki bi bil, če bi bil v njegovem duhu, z zlatimi črkami zapisan v zgodovino, kot zlatinsko teroristično organizacijo. Nič ga ni motilo, če ni bil v stanu pokazati — niti ene človeške žrtve te zločinskih organizacij!

Komunistično skupino, kateri je pripadal Pinko Tomazič, so v obtožnici tesno povezali s prvo skupino takoravnih «intelektualcev», posebno kar se tiče orožja. Pinkota nikoli nisem spraveval o načinu njegove obrambe, dokler ni sam začel o tem govoriti. Dejal mi je, da bi bilo zaradi obrambe potrebno preprečiti očitnihi pokušaje policije in sodišča, da poveže ob skupini tudi tam, kjer dejansko nista bili povezani, in sva se o tem večkrat menila, posebno v prepričanju njegovega pogovora z braniteljem in po teh pogovorih. Vedel sem tako, kako bo on nastopal pred sodiščem, kakor je tudi on vedel same in za ostale. Ko sva to razčistila, o procesu takorekč — nisva več govorila.

Počastitev petih mučencikov s procesa iz leta 1941 na trgu Unia.

Priljetek svetovne mladinske konference London, 30. BCC. — Sinodi se je v Londonu v Albert Hallu pričela svetovna mladinska konferenca. O procesu takorekč — nisva več govorila.

